
Bazilika sv. Petra a Pavla na Vyšehradě

Denisa Kratochvílová

První zmínka o Vyšehradu pochází z Kosmovy kroniky z doby kolem roku 1070, kdy byla založena Vratislavem II. vyšehradská kapitula a postaven chrám, zasvěcený roku 1088 sv. Petrovi a později také sv. Pavlovi. Roku 1129 byl kostel rozšířen a vymalován, o dvacet let později vyhořel a po zbytek 12. století byl postupně obnovován. Kolem roku 1330 zahájila Eliška Přemyslovna gotickou přestavbu kostela, který v té době dosáhl délky kolem 110 metrů, čímž se stal zdaleka největším kostelem v Praze. V roce 1369 stavba dostala z iniciativy Karla IV. vrcholně gotickou podobu. Vzniklo trojlodí s krátkým presbytářem, bočními kaplemi a s předsíní. Karel IV. přestavěl Vyšehrad na kamennou pevnost a hradbami jej připojil k Novému Městu pražskému.

Za husitských válek byl Vyšehrad vydrancován a dílčí obnova přišla až koncem 15. století. V letech 1565–1566 kostel získal nové zaklnutí hlavní lodi. V letech 1565 až 1566 Oldřich Avostalis a Mistr Benedikt provedli nové zaklnutí, pravděpodobně hlavní lodi. K barokním úpravám došlo ve dvou fázích, nejdříve v letech 1708–1711 patrně dle návrhu J. B. Santiniho a za spoluúčasti Františka Maxmiliána Kaňky, později bylo vystavěno průčelí a nově sklenut presbytář. V letech 1885–1903 probíhala ve třech etapách regotizace podle návrhů architekta J. Mockera, která kostelu vtiskla dnešní podobu. V této době bylo realizováno průčelí se dvěma věžemi, které se stalo jednou z dominant hlavního města Prahy. Interiér chrámu byl vyzdoben secesní nástěnnou malbou nebo presbytář freskami na téma sv. Petra a Pavla. V letech 1979–1994 došlo k rekonstrukci kostela, aby v roce 2003 papež Jan Pavel II. povýšil vyšehradský kapitulní chrám na papežskou baziliku minor.

Zařízení kostela je především novogotické a pochází převážně z poslední přestavby v letech 1885 až 1903, můžeme zde najít ale i díla mnohem starší. Mezi ně patří románský sarkofág tzv. Longinova tumba z 11.–12. století v kapli sv. Klimenta. Do retáblu novogotického oltáře v kapli Panny Marie Dešťové je vsazena kopie významného deskového obrazu Vyšehradské Madony ze třetí čtvrtiny 14. století, který se dostal na Vyšehrad na konci vlády Karla IV. Nechal jej pravděpodobně namalovat Jan Očko z Vlašimi. Originál se nachází ve sbírkách Národní galerie. Z doby kolem roku 1600 pochází zajímavá manýristická malba umístěná v kapli sv. Františka Serafínského, na které tento světec přijímá stigmata. Na jižní straně presbyteria lze shlédnout obraz s nezvyklým ikonografickým programem, Nanebevzetí Panny Marie z doby po roce 1620.

Z období baroka se dochovalo sedm obrazů v bočních kaplích z dílny Karla Škréty. Tento významný český malíř je autorem tří obrazů ze 70. let 17. století – sv. Jana Evangelisty v kapli Máří Magdaleny, sv. Václava v kapli českých patronů a sv. Martina v kapli sv. Anny. Další tři pocházejí buďto z okruhu tohoto malíře, nebo od Karla Škréty mladšího. Jedná se o obraz sv. Jana Křtitele ze 70. let 17. století, obraz sv. Klimenta datovaného do roku 1690 a obraz sv. Jana Nepomuckého z 90. let 17. století, které se nacházejí v kaplích, jež nesou pojmenování po těchto světcích. Posledním je obraz sv. Josefa, který je datovaný až do poslední čtvrtiny 18. století a jeho autorství není zcela jisté.

V kostele se nachází celkem deset bočních kaplí, v nichž jsou umístěny novogotické oltáře z konce 19. a první čtvrtiny 20. století. Jedenáctou je kaple sv. Panny Marie Šancovské, která vznikla přestavbou barokní kaple sv. Anny. V rámci oslav padesátiletého panování císaře Františka Josefa I. byla vyzdobena mariánským cyklem fresek od vídeňského malíře Karla Jobsta. Novogotický je také hlavní oltář v presbyteriu, který je dílem Josefa Mockera z roku 1887. Jsou na něm zobrazeni uprostřed sv. Petr a sv. Pavel, po stranách potom Cyril a Metoděj.